

Okolický od strachu začal piť. Strach a alkohol z neho urobili ľudskú ruínu. Chcel dať chytiť Adama, ale tomu sa vždy podarilo ujsť. Celá dedina pomáhala ukrývať ho. Keď sa konečne osamote stretol s notárom, prinútil ho, aby sa priznal. Notár dostal porážku a ochrnul na polovičku tela.

V dedine vypukla epidémia červienky (dysentérie). Chorobe podľahli najmä deti, v dedine nebola taká rodina, ktorá by nepochovala jedno alebo i viac detí. Niektoré ženy, aby zabudli, začali piť v krčme zároveň s chlapmi. Medzi deťmi, ktoré zomreli, bol aj Evin nepokrstený a nikým nechcený syn.

Vojna sa skončila. Do Ráztok i do okolitých dedín a miest sa začali vracat' vojaci s puškami. Notár Okolický sa zľakol a dal príkaz odzbrojiť vracajúcich sa chlapov. V dedine vypukla živelná vzburá. Ľud na čele s Ilčičkou napadol strážnicu, pričom jeden zo žandárov zabil Ilčičku (prepíchal ju bajonetom). Vzburá sa už nedala zastaviť. Notár sa snažil ujsť z dediny, ale chytili ho. Rozzúrený dav ho poopľúval a potom ho presne tam, kde Eva skočila do rieky, posadili do vody až po bradu, podopreli ho doskami a nechali tam, aby rozmyšľal o sebe. Dosky sa však uvoľnili a notár sa utopil. Zúrivi ľudia najskôr prepadli krčmu a potom, už posmelení alkoholom, obchod a notárov dom. Plienili, rozbíjali, odnášali, čo sa dalo. Adam napokon krčmu – príčinu mnohého zla – podpálil. Zdalo sa mu, že po dlhom utrpení dosiahol konečne slobodu.

Jozef Cíger-Hronský

(1896–1960)

Jozef Cíger-Hronský patril medzi najvýznamnejších medzivojnových prozaikov. Obohatil slovenskú literatúru o mnohé nové, moderné prvky. Jeho tvorba mala veľký vplyv i na ďalší rozvoj medzivojrovej prózy.

Narodil sa v roku 1896 vo Zvolene. Študoval na učiteľskom ústave v Leviciach. Pôvodne sa chcel stať maliarom. Ako učiteľ kreslenia pôsobil na viacerých miestach, od roku 1927 v Martine. Stal sa tajomníkom (1933) Matice slovenskej a neskôr (1940) i jej správcom. V roku 1945 emigroval, od roku 1948 žil v Argentíne, kde aj zomrel v roku 1960.

Hronský vstúpil do literatúry v 20-tych rokoch minulého storočia humoristicky ladenými poviedkami z dedinského prostredia. Vyšli v zbierkach U nás (1924), Domov (1925) a Medové srdce (1929). Hronský týmito poviedkami nadviazal na tradície slovenskej realistickej prózy. (V tomto čase vznikli aj jeho romány Žltý dom v Klokoči a Prorocko doktora Stankovského.)

Najvýznamnejšie diela Jozefa Cígera-Hronského vznikli začiatkom 30-tych rokov. V tomto období vydal romány Chlieb (1931), Jozef Mak (1933) a niekoľko zbierok poviedok (Podpolianske rozprávky – 1932, Tomčíkovci – 1933, Sedem srdc – 1934). Týmito dielami sa Hronský už celkom vzdialil od tradičného realizmu. Vytvoril moderné prozaické diela ovplyvnené najmä expresionizmom a filozofiou existencializmu. Patril medzi prvých spisovateľov, ktorí vniesli do prózy lyrické prvky. Považuje sa preto aj za predchodcu a priekopníka lyrizovanej prózy (naturizmu).

Vplyv expresionizmu na Hronského tvorbu sa najsilnejšie prejavil v románoch Chlieb a Jozef Mak. Román Jozef Mak je vrcholným dielom Jozefa Cígera-Hronského.